

1. Vilket rättsligt skydd har jag i ert land mot företagsrelaterade människorättskränkningar? Inkluderar detta skydd ersättning?

I Spanien har man tillgång till rättslig prövning av människorättskränkningar vid tvistemåls-, brottmåls-, förvaltnings- och arbetsdomstolar.

I civilprocesslagen (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) fastställs skyldigheten att tillhandahålla vissa förmåner, lagstadgade rättigheter och omständigheter, skyddsåtgärder och allt annat skydd som uttryckligen föreskrivs i lag och som kan påverka dessa typer av kränkningar.

I straffprocesslagen (*Ley de Enjuiciamiento Criminal*) föreskrivs rättsliga mekanismer och rättsmedel som kan användas under brottmålsprocesser.

Strafflagen (*Código Penal*) innehåller särskilda bestämmelser om juridiska personers straffansvar (artikel 31 bis ff.) och anger de olika brott som utgör företagsrelaterade människorättskränkningar. Det rör sig t.ex. om brott mot arbetstagares rättigheter, folkhälsobrott, miljöbrott, terroristfinansiering osv.

På förvaltningsområdet föreskrivs allmänna bestämmelser om disciplinförfaranden och statliga organs straffansvar i lag 39/2015 av den 1 oktober 2015 om det gemensamma administrativa förfarande som är tillämpligt på offentlig förvaltning, och lag 40/2015 av den 1 oktober 2015 om det rättsystem som är tillämpligt på den offentliga sektorn. Dessa bestämmelser genomförs genom särskilda lagar om företagsrelaterade kränkningar (t.ex. lag 26/2007 av den 23 oktober 2007 om straffansvar på miljöområdet). De rättsmedel som anges i lag 29/1998 av den 13 juli 1998 om domstolsprövning av förvaltningsbeslut kan tillämpas i domstolsförfaranden.

På det arbetsrättsliga området föreskrivs i lag 36/2011 av den 10 oktober 2011 om reglering av arbetsdomstolarna vilket domstolsförfarande som ska tillämpas i mål där en arbetstagare eller fackförening gör gällande att det har förekommit kränkningar av föreningsfriheten, strejkrätten eller andra grundläggande rättigheter och friheter, inklusive förbudet mot diskriminerande behandling och trakasserier.

I den spanska civilprocessrätten fastställs vilka rättsmedel som finns att tillgå för att få ersättning i mål där ett företags agerande har lett till kränkningar av de mänskliga rättigheterna. I artikel 116 i straffprocesslagen och artikel 116 i strafflagen föreskrivs att en person som är straffrättsligt ansvarig för ett brott även är civilrättsligt ansvarig för brottet om brottet leder till sak- eller personsador. I enlighet med de fastställda bestämmelserna medför juridiska personers straffansvar solidariskt civilrättsligt ansvar med de fysiska personer som döms för samma brott.

2. Finns det särskilda bestämmelser för grova människorättskränkningar? Gäller dessa bestämmelser miljöbrott eller allvarlig arbetskraftsexploatering?

Ja, i den spanska strafflagen anges vilka människorättskränkningar som utgör brott.

På miljöområdet innehåller strafflagen ett avsnitt om "brott i samband med markanvändning och stadsplanering, skyddande av det historiska arvet och miljön". I detta avsnitt kriminaliseras olika typer av beteenden: bygg- och anläggningsarbeten i grönområden eller områden av ekologiskt intresse (artikel 319), utsläpp och transport av avfall, andra utsläpp, buller, gruvdrift, stenbrytning osv. som kan ge stora skador på luft, mark eller vatten, eller allvarligt skada djur eller växter (artikel 325 ff.). Sådana gärningar straffas med fängelse, böter eller diskvalificering från vissa yrken och offentliga ämbeten. I strafflagen ges domare och domstolar dessutom befogenhet att på gärningsmannens bekostnad vidta de åtgärder som behövs för att återställa den ekologiska balans som rubbats av gärningsmannens agerande, tillsammans med andra skyddsåtgärder som behövs för att skydda de tillgångar som ska skyddas enligt föregående avsnitt (artikel 339).

Brott mot arbetstagare regleras i avdelning XV i bok II i strafflagen (artiklarna 311–318 i strafflagen). Följande straffas med böter eller fängelse: införande av arbetsvillkor eller former av anslutning till ett socialförsäkringssystem som skadar, upphäver eller begränsar arbetstagares lagstadgade rättigheter, kollektivavtal eller enskilda avtal (artikel 311), samtidig anställning av flera arbetstagare utan att registrera dem i lämpligt socialförsäkringssystem, eller utan relevant arbetstillstånd (artikel 311), eller anställning av tredjelandsmedborgare eller barn utan arbetstillstånd (artikel 311 bis), olaglig handel med arbetstagare, rekryteringsbedrägerier eller rekrytering under falska förespeglningar (artikel 312), bedrägeri i form av falska anställningsavtal för att locka en person att emigrera (artikel 313), allvarlig diskriminering av en person som är anställd inom privat eller offentlig sektor på grund av hans eller hennes ideologi, religion eller övertygelse, etnicitet, ras eller nationella härkomst, kön, sexuella läggning, familjeförhållanden, sjukdom eller funktionsnedsättning, status som juridiskt eller fackligt ombud, relationer med andra arbetstagare inom företaget eller användning av något av de officiella språken i Spanien (artikel 314), begränsning av föreningsfriheten och strejkrätten (artikel 315), och brott mot bestämmelser om förebyggande av arbetsmiljörisker som riskerar arbetstagares liv, hälsa eller psykiska integritet (artikel 316).

Om brottet begås av en juridisk person straffas företagsledningen eller de personer som ansvarar för den berörda avdelningen, samt de personer som kände till brottet och kunde ha åtgärdat situationen men underlät att göra detta.

3. Jag har utsatts för människorättskränkningar utanför EU till följd av ett europeiskt transnationellt företags verksamhet. Kan jag vända mig till domstolarna i ert land om jag inte är EU-medborgare eller inte bor i EU? Under vilka villkor kan jag göra gällande att mina rättigheter har kränkts? Var hittar jag mer information?

Organisk lag 6/1985 av den 1 juli 1985 om domstolsväsendet innehåller bestämmelser som fastställer den koppling mellan en viss handling och Spanien som måste finnas för att spanska domstolar ska ha behörighet.

På privaträttens område föreskrivs att de spanska domstolarna är behöriga att pröva varje talan som väcks i Spanien i enlighet med bestämmelserna i internationella fördrag och konventioner som Spanien är part i, EU-bestämmelser och spansk rätt (artikel 21). Om käranden inte bor i Spanien har de spanska domstolarna behörighet i följande fall (artikel 22 quinquies):

I ärenden som rör avtalsförpliktelser, om den förpliktelse som avses har fullgjorts eller måste fullgöras i Spanien.

I ärenden som rör utomobligatoriska förpliktelser.

Om målet rör verksamhet som en filial, en agentur eller ett driftställe bedriver i Spanien.

I ärenden som rör konsumentavtal kan konsumenterna väcka talan i Spanien om de eller motparten har hemvist i Spanien. Motparten kan endast väcka talan i Spanien om konsumenten har hemvist i Spanien.

På det straffrättsliga området kan domstolar pröva mål som rör brott och förseelser som begåtts i Spanien eller på spanska fartyg eller flygplan utan att detta påverkar tillämpningen av bestämmelser i internationella fördrag som Spanien är part i. Spanska domstolar har även behörighet vid brott som begåtts utanför Spanien om de som hålls straffrättsligt ansvariga är spanska medborgare eller tredjelandsmedborgare som har blivit spanska medborgare efter det att brottet begicks, med förbehåll för vissa villkor (artikel 23).

På det arbetsrättsliga området har spanska domstolar behörighet i följande fall (artikel 25):

1.° Vid rättigheter och skyldigheter som följer av anställningsavtal, om tjänsterna har tillhandahållits i Spanien eller avtalet undertecknades i Spanien, när käranden har hemvist i Spanien eller har en agentur, filial, delegation eller annan typ av representation i Spanien, när arbetstagaren och arbetsgivaren är spanska medborgare, oavsett var tjänsterna tillhandahölls eller avtalet undertecknades, vid anställningsavtal för arbete ombord på fartyg om avtalet följer av ett anställningserbjudande som en spansk arbetstagare fick i Spanien.

2.° Vid granskning av huruvida kollektivavtal som undertecknats i Spanien och krav till följd av kollektiva arbetsrättsliga tvister i Spanien följer lagen.

3.° Vid socialförsäkringsanspråk mot spanska enheter eller enheter som har sitt säte, sin agentur, sin delegation eller någon annan representation i Spanien.

4. Kan ombudsmannainstitutioner, jämställdhetsorgan eller nationella människorättsinstitutioner ge stöd åt offer för företagsrelaterade människorättskränkningar som begåtts av europeiska transnationella företag utanför EU? Kan dessa organ utreda mitt ärende om jag inte är EU-medborgare eller inte bor i EU? Finns det några andra offentliga organ (t.ex. arbets- eller miljöinspektioner) i ert land som kan utreda ärendet? Var hittar jag information om mina rättigheter?

I Spanien utövas ombudsmannens (*Defensor del Pueblo*) verksamhet av det spanska parlamentets högkommissarie (*Alto Comisionado de las Cortes Generales*), som ansvarar för att försvara medborgarnas grundläggande rättigheter och friheter genom att övervaka de spanska regeringsorganens verksamhet.

Alla medborgare kan (kostnadsfritt) begära att ombudsmannen ska vidta åtgärder för att utreda oegentligheter som spanska regeringsorgan eller deras personal påstås ha begått. Ombudsmannen kan också på eget initiativ ingripa i fall som han eller hon har fått kännedom om, även om inget klagomål har ingetts. Ombudsmannens befogenheter gäller dock inte multinationella företags verksamhet utanför EU.

Ombudsmannen överlämnar varje år en rapport om sin verksamhet till det spanska parlamentet. Ombudsmannen kan även publicera särskilda rapporter i ärenden som han eller hon anser är allvarliga, brådskande eller förtjänar att särskilt uppmärksammas.

Mer information om detta finns [här](#).

I Spanien utförs arbetsinspektioner av arbets- och socialförsäkringsinspektionen (*Inspección de Trabajo y Seguridad Social*). Inspektionerna rapporteras till ministeriet för arbetsmarknadsfrågor, migrationsfrågor och social trygghet (*Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social*). Arbets- och socialförsäkringsinspektionen har befogenhet att övervaka efterlevnaden av arbetsrättsliga bestämmelser och se till att relevanta skyldigheter fullgörs. Den ger även råd och medverkar i förlikning, medling och skiljeförfaranden.

Alla som får kännedom om eventuella överträdelse inom arbetsinspektionens ansvarsområde (frågor som rör arbetsmarknaden, arbetsmiljö, social trygghet, sysselsättning osv.) kan använda sig av dess tjänster. Klagomål kan inges personligen (vid en regional arbets- och socialförsäkringsinspektion), elektroniskt via webbplatsen för ministeriet för arbetsmarknadsfrågor, migrationsfrågor och social trygghet, eller per post.

Mer information finns [här](#).

Miljöinspektioner är de spanska regionala regeringarnas ansvar. Dessa vidtar de åtgärder som behövs för att straffa överträdelse på miljöområdet. I lag 26 /2007 av den 23 oktober 2007 fastställs att den som bedriver näringsverksamhet är skyldig att åtgärda eventuella miljöskador. Vid brottslig verksamhet ska de straffrättsliga bestämmelser som det hänvisas till i fråga 2 tillämpas. I så fall gäller även ovan nämnda regler om skadestånd och civilrättsliga anspråk.

5. Har ert land ålagt europeiska transnationella företag att införa klagomålsmekanismer eller medlingstjänster för kränkningar till följd av företagets affärsverksamhet? Gäller dessa skyldigheter även kränkningar som skett utanför EU? Vem ansvarar för övervakningen av dessa verksamheter i ert land? Går det att få tillgång till offentliga rapporter med information om hur systemet fungerar?

Sådana tvister kan inte lösas genom det spanska system för medling på privaträttsens område som beskrivs i lag 5/2012 av den 6 juli 2012 om medling på privaträttsens område. I den lagen görs det nämligen undantag för tvister som rör oförytterliga rättigheter (artikel 2).

Beslutet av den 1 september 2017 från statssekreteraren för utrikesfrågor om offentliggörandet av den nationella handlingsplanen om företagande och mänskliga rättigheter (som offentliggjordes i Spaniens officiella kungörelseorgan den 14 september 2017) är relevant i detta avseende. I handlingsplanen diskuteras behovet av effektiva åtgärder för att skydda de mänskliga rättigheterna inom företagsvärlden och för att reglera rättsliga, utomrättsliga och administrativa mekanismer för att ge tillgång till rättslig prövning om sådana rättigheter kränks.

6. Har jag särskilda rättigheter om jag är ett sårbart offer som begär gottgörelse för företagsrelaterade människorättskränkningar? Kan jag få rättshjälp och i så fall på vilka villkor? Vilka kostnader täcks av rättshjälpen? Har jag samma rätt till rättshjälp även om jag inte är EU-medborgare eller inte bor i EU?

I artikel 119 i den spanska konstitutionen fastställs rätten till rättshjälp i de fall som föreskrivs i lag och i alla fall där en kärande saknar tillräckliga medel för att väcka talan. De konstitutionella rättigheterna genomförs i lag 1/1996 av den 10 januari 1996 om kostnadsfri rättshjälp. Offer för människorättskränkningar som begåtts av företag kan beviljas rättshjälp om deras ekonomiska tillgångar inte överstiger det tröskelvärde som fastställts i lag 1/1996. Detta tröskelvärde höjdes genom 2015 års ändring av lag 1/1996. För att öka det potentiella antalet rättshjälpsmottagare tas även hänsyn till vissa av sökandens personliga omständigheter, t.ex. familjeansvar. Den hjälp som ges omfattar tilldelning av offentlig försvarare, rättsligt bistånd och information om tillgängliga utomrättsliga möjligheter.

I lag 1/1996 regleras även beviljandet av kostnadsfri rättshjälp i gränsöverskridande rättsprocesser. Fysiska personer som är EU-medborgare eller tredjelandsmedborgare som lagligen uppehåller sig i en EU-medlemsstat kan få rättshjälp.

Rättshjälp beviljas endast i tvister på privaträttsens område, och i utomrättsliga förfaranden i samband med tvister på privaträttsens område, om parterna enligt lag är skyldiga att delta i förfarandet eller den aktuella domstolen väljer att inleda ett sådant förfarande.

Senaste uppdatering: 17/01/2024

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.